

Ψ

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ**

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS
AND NATIONAL IDENTITY IN TIME OF WAR
AND POST-WAR PERIOD**

Рівне

29-30 листопада 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ:**

збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS AND NATIONAL
IDENTITY IN TIME OF WAR AND POST-WAR PERIOD:**

collection of papers presented
at the International Scientific and Practical Conference

(29-30 листопада 2023 р, м. Рівне)

УДК 159.9+ 316.6

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у воєнний та повоєнний періоди : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 листопада 2023 р м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне , 2023. 176 с .

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного
гуманітарного університету

(протокол № 12 від 5.12.2023 р.)

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

візуальні образи, часто дуже добре усвідомлюють реальність «зараз». Вони часто є важливим елементом теперішніх проблем клієнта для будь-якого психотерапевта. Така зміна мови відбувається, коли ми говоримо про травматичні спогади. Корисно для більшості клієнтів як «повторне переживання минулих подій». Цей підхід допомагає клієнтам краще зрозуміти, чому спогади про батьківське насильство викликають тривогу. Він допомагає зрозуміти, чому спогади про батьківське насильство викликають тривогу (повторне переживання почуттів і страхів) і чому вони викликають тривогу і чому, думаючи про жахливий досвід війни, може з'явитися відчуття, що вони знову беруть участь у бойових діях. Клієнт миттєво повертається в минуле, до власного розуму, власної ідентичності та почуттів, обмежені навички вирішення проблем і перспективи, емоції, обмеженість навичок вирішення проблем та поглядів на життя молоді людини.

Таким чином, за результатами теоретичного аналізу було зроблено висновок, що реакція на подію якщо вона виникає через кілька днів або тижнів після травматичної події, то, швидше за все, йдеться про гострий стресовий розлад. Якщо реакція на травматичну подію триває більше місяця, то це, швидше за все, розлад або ймовірність розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

Звичайно, психодіагностичний процес фокусується в першу чергу на психологічних показниках. Хоча основна увага приділяється психологічним показникам, фізичні та соматичні симптоми також підтверджують тяжкість психічного та емоційного стану, а також підтверджують тяжкість психоемоційної травми у постраждалих осіб.

Висновки. Психологічні дослідження військового стресу щодо наявності особистісних ресурсів й передумов, а саме: фізичне та психічне здоров'я, психологічне благополуччя, відчуття соціальної значущості та уваги, особистісний та професійний потенціал, котрі сприяють подоланню негативних факторів війни та наслідків воєнного стресу. Виявлено, що вони сприяють подоланню бойового стресу.

Психологічні ресурси – це ресурси, які сприяють збереженню психологічної рівноваги та отриманню підтримки від інших. Серед провідних виокремлено такі: фізичне та психічне здоров'я, психологічне благополуччя, відчуття соціальної значущості та уваги, особистісний та професійний потенціал. Е. Фромм виділяє важливі психологічні ресурси: людські цінності, які надають сенс людському життю; психологічні категорії, які підтримують життя і розвиток особистості; Надія як психологічна категорія; Віра; Любов – найвищий сенс людського життя та людські цінності, духовна сила і мужність жити як людина. Вона допомагає нам протистояти життєвим труднощам і викликам, спробам знищити нашу надію, віру і любов.

Юрчук Олексій Іванович

*канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології
дошкільної та спеціальної освіти імені проф. Т.І.Поніманської*

Рівненського державного гуманітарного університету

м.Рівне, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-4764-1783>

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

На сучасному етапі розвитку України, формування національної свідомості кожної особистості набуває особливості значущості. Це зумовлюється, насамперед, національним відродженням, готовністю людини до розбудови вільної, незалежної держави. Розвиток

національної свідомості виступає невід'ємною частиною всієї діяльності з підготовки підростаючого покоління до виконання найважливіших соціальних функцій у різних сферах життя.

Пошук ефективних методів патріотичного виховання дітей дошкільного віку та формування в них національної свідомості є першочерговим завданням освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Мета повідомлення – розкрити основні принципи розвитку національної свідомості у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема патріотичного виховання підростаючого покоління нині досить актуальна. Як свідчать дослідження Н. Авер'янової, І. Беха, О. Вишневського, Н. Волкової, В. Гарнійчук, С. Гончаренко, А. Кузьмінського, С. Максимюк, А. Нісімчук, В. Омеляненко, С. Пальчевського, Ю. Смолянко, С. Стрілець, М. Фіцули, К. Чорної від рівня розвиненості патріотизму у громадян країни залежить розвиток усіх сфер будь-якої держави, і пояснює необхідність виховання цієї якості, починаючи з дошкільного віку.

А. Солонська та Н. Майгутяк стверджують, що з психологічної сторони період дошкільного дитинства – найбільш сприятливий у формування патріотичних почуттів, у тому числі й національної свідомості, оскільки дитина вірить і довіряє дорослому, їй характерна навіюваність, наслідуваність, емоційна чуйність, щирість почуттів. Враження, які дитина пережила у дитинстві, зберігаються у неї на все життя [2].

Саме тому нашим завданням, як викладачів вищої школи, в умовах фахової підготовки майбутніх вихователів звертати увагу на те, що попри усі негаразди необхідно наповнювати серця малюків любов'ю до своєї держави, краю, народу. Розвивати у дітей толерантний патріотизм (пишатися своєю історією та Батьківщиною); культивувати кращі риси української ментальності; працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи; ціннісне ставлення до українського народу; формувати мовленнєву культуру.

У розвитку національної свідомості особистості виділяють щонайменше три етапи, які накладають на цю свідомість помітний відбиток, збагачують її зміст.

Перший етап – етнічне самоусвідомлення, яке є першоосновою, корінням патріотизму. Етнізація дитини починається з раннього періоду життя в сім'ї, з маминої колискової, з бабусиної казки, з участі дитини у народних обрядах, із народної пісні, причетності до народної творчості. У ранньому дитинстві формується культ рідного дому, сім'ї, предків, рідного села чи міста. Фундаментальне значення в процесі етнізації має рідна мова.

Другим етапом у розвитку національної свідомості людини є етап національно-політичного самоусвідомлення, який припадає переважно на підлітковий вік і передбачає усвідомлення себе як частини нації. Особливо важливим на цьому етапі є відновлення історичної пам'яті та формування почуття національної гідності.

Правильне розуміння понять патріотизму та націоналізму, національнокультурної вартості; почуття національної, расової та конфесійної толерантності формуються на третьому етапі – етапі громадсько- державного самоусвідомлення [1].

Заслуговує на увагу і впровадження елементів розвитку національної свідомості в умовах ЗДО майбутніми фахівцями-вихователями. Так, спільно зі здобувачкою другого магістерського рівня Холод Ю. нами було розроблено програму роботи з формування національної свідомості дітей старшого дошкільного віку, яка була реалізована поетапно.

Перший етап був присвячений ознайомленню дітей із культурою українського народу, традиціями, святами у сім'ї, звичаями, знайомству з культурою, історією рідного міста та рідного краю.

Другий етап присвячений ознайомленню дітей із культурою українського народу, України, розвитку поваги до традицій України, формуванню національної гідності в дітей.

Третій етап мав на меті формування національної гідності у дітей, розвиток у них патріотичних почуттів.

Основними принципами методики розвитку національної свідомості були:

- відповідність психологічним особливостям віку дітей у плані вибору методів та форм роботи (ігри, продуктивні види діяльності, наочність);
- орієнтація на сімейні та соціальні (громадянські) цінності, здоровий спосіб життя, повагу до прав людини;
- формування толерантних, патріотичних установок, знання дитиною власної історії, повага до традицій народу;
- розширення знань дітей старшого дошкільного віку у різних галузях (наука, культура та мистецтво, література);
- всебічний розвиток дитини (розвиток мовлення, пам'яті, пізнавального інтересу, творчих та інтелектуальних здібностей, а також можливість створювати власні творчі продукти – малюнки, оповідання, фотографії, листівки);
- інтерактивність (діалоговий режим занять із проявом ініціативи самих дітей);
- активне залучення сім'ї в освітній процес.

Висновки. Таким чином, розв'язуючи завдання патріотичного виховання дітей дошкільного віку, зокрема формування національної свідомості, кожен педагог має будувати свою роботу відповідно до умов та вікових психолого-педагогічних особливостей дітей. Врахування вікових особливостей дітей потребує широкого застосування колективних, групових та індивідуальних форм та ігрових методів, прийомів, які є важливими як для підвищення пізнавальної активності дітей, так і для створення емоційної атмосфери на заходах з патріотичного виховання.

Список використаних джерел

1. Михальченко Н.В. Характеристика патріотичної рефлексії особистості як показника самосвідомості учнів початкових класів. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/4_2009/6.pdf.pdf
2. Солонська А., Майгутяк Н. Формування патріотичних почуттів у старших дошкільників. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка. 2017. № 2. С. 88-92.

Юрчук Олена Сергіївна

здобувачка ступеня PhD

кафедри вікової та педагогічної психології

Рівненського державного гуманітарного університету

(м. Рівне, Україна)

<https://orcid.org/0009-0003-4238-4305>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Близько двох років українці живуть із постійним відчуттям страху за дітей, за себе, за рідних. Призвичаюючись до страхітливих умов сьогодення, вони піддаються безлічі психотравмуючих впливів, на подолання яких необхідна активація внутрішніх ресурсів. Як засвідчує життєва практика, одна людина знаходить ресурс і справляється із життєвими

Derpoliuk Elena Features of psychological correctional work with women using meditation tools in a remote setting.....	45
Доній Вікторія Сергіївна Прояви національної ідентичності українців у сучасному культурному просторі	48
Зубкевич Юлія Володимирівна, Широких Анастасія Олегівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського суспільства	51
Ільчук Сергій Соціальна ексклюзія як виклик повоєнної України	52
Іщенко О.В. Соціально-психологічні особливості психологічного клімату в організації у кризовий період.....	55
Кікінежді Оксана Михайлівна, Василькевич Ярослава Зіновіївна Розвиток національної ідентичності сучасної молоді: егалітарний вимір	57
Кожем'яка Юлія Миколаївна, Чередниченко Тетяна Володимирівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського	60
Компанієць Ольга Самооцінка старшокласника як передумова виникнення конфліктної взаємодії з ровесниками.....	62
Краля Катерина Миколаївна Джерела самоефективності особистості.....	65
Красовська Інна Василівна, Парфанович Іванна Іванівна Вплив командних активностей на продуктивність діяльності організації.....	67
Кулакова Лариса Миколаївна Збереження репресованими українцями етнічної ідентичності в умовах заслання.....	70
Кулаков Руслан Станіславович Національна самосвідомість особистості: теоретичні аспекти формування.....	73
Кулеша Наталія Петрівна Психологічні особливості психічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб під час війни.....	75
Кутішевська Дарина Психологічні особливості самореалізації жінок зрілого віку....	78
Лазаренко Інеса Станіславівна, Рибак Тетяна Миколаївна Актуальність надання первинної психологічної допомоги викладачам та студентам у надзвичайних ситуаціях.....	80
Левко Олександр Олегович Формування психологічної готовності майбутніх стоматологів до професійної діяльності в умовах сьогодення	83
Литвиненко Світлана Анатоліївна, Ямницький Вадим Маркович Етапи професійно-особистісного розвитку сучасних допомагаючи практиків у системі неформальної післядипломної освіти: досвід символдрами.....	85

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Луцик Галина Олександрівна Розвиток соціальної відповідальності майбутніх психологів під час формування готовності до професійної діяльності у воєнний період.....	87
Луцюк Тетяна Іванівна Екзистенційна криза в умовах війни : причини та наслідки..	89
Мельничук Ірина Психологічний розвиток і корекція резильєнтності особистості у воєнний період.....	92
Мешко Олександр Іванович, Павловський Тарас Анатолійович Особливості розвитку професійної стресостійкості працівників сфери надання послуг	94
Момот Марина Анатоліївна Вплив психотравмуючих ситуацій на людей похилого віку.....	97
Ніколайчук Галина Іванівна, Демчук Олена Олександрівна Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів.....	100
Опанасюк Ірина Василівна Роль кольору в осмисленні підлітками власного емоційного контексту та його змін під впливом психотравмуючих обставин.....	103
Охріменко Наталія Павлівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	105
Павелків Віталій Романович Психологічні особливості розвитку національної свідомості та ідентичності студентської молоді у воєнний період.....	108
Паламарчук Володимир Богданович Психологічні детермінанти формування професійного мислення у майбутніх маркетологов.....	111
Паламарчук Владислав Володимирович Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери бізнесу.....	114
Панащук Ігор Миколайович Відповідальність як професійно-особистісна якість майбутнього педагога.....	116
Панченко Оксана Петрівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	118
Панченко Оксана Петрівна Загальнотеоретичний аспект діяльності бізнес-психологів в умовах воєнного стану	121
Полякова Світлана Василівна, Розумний Сергій Михайлович Екстралінгвістичні засоби розкритті психологічного стану людини в умовах сучасної війни.....	123
Радул Ірина Геннадіївна Військовий стрес у дітей.....	126
Радул Сергій Григорович Effect of job related and personal stressors on the pilots.....	128

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Рейко Анастасія Василівна, Орап Марина Олегівна Емоційний інтелект менеджера: ключова компетентність для росту конкурентоспроможності бізнесу у воєнний час.....	131
Савелюк Наталія Михайлівна Асоціативний експеримент у дослідженні семантичних полів вербального стимулу «Україна»	135
Созонюк Ольга Степанівна Психологічний стан і національна ідентичність дітей внутрішньо переміщених осіб: сучасні виклики	137
Сидоркевич Дмитро Йосипович Психологічні умови формування професійної компетентності майбутніх фізичних реабілітологів до фахової діяльності у воєнний та повоєнний періоди.....	140
Халік Олена Олександрівна Розвиток самоосвітньої професійної компетентності випускників педагогічного ЗВО як умова ефективності відбудовчих процесів у воєнний та повоєнний періоди.....	142
Хаустова Тетяна Миколаївна Соціально-психологічні особливості життєстійкості внутрішньо-переміщених осіб.....	145
Чмут Яна, Широких Анастасія Олегівна Роль засобів масової інформації у формуванні масової свідомості громадян	147
Шевчук Анна Іванівна, Широких Анастасія Олегівна Особливості вияву підвищеної тривожності у підлітків.....	151
Шумик Любов Ростиславівна Детермінанти формування національної самосвідомості.....	153
Щирук Ірина Анатоліївна Психологічні особливості терапії осіб постраждалих на ПТСР: аксіом-особистісний підхід	157
Юрчук Олексій Іванович Основні принципи розвитку національної свідомості у дошкільному віці.....	159
Юрчук Олена Сергіївна Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в умовах війни.....	161
Янкавс Юрій Андрісович Психологічні умови формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки	163
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	166